

Oponentský posudok
na habilitačnú prácu Mgr. Ivety Jeleňovej, PhD.

Interkultúrne interakcie a kultúrne hodnoty Vybrané aspekty problematiky (127 s.)

Mgr. Iveta Jeleňová, PhD. sa venovala vo svojej habilitačnej práci skúmaniu veľmi aktuálnej a spoločensky obzvlášť dôležitej problematiky medzinárodnej migrácie. Svojimi výskumnými výsledkami a závermi prispela k prehľadú informácií o skúmanej téme v podmienkach Slovenskej republiky.

Cieľom obsahového zamerania habilitačnej práce bolo prostredníctvom dvoch štúdií, jednak analyzovať efekt medziskupinovej anxiety, interkultúrneho kontaktu a favorizovania referenčnej skupiny na vyhýbanie sa interkultúrnej interakcii, a jednak poskytnúť analýzu vzťahu hodnotových orientácií a postojov k imigrantom. Úsilie dosiahnuť vytýčený cieľ autorka úspešne naplnila obsahovým zameraním piatich kapitol, vrátane úvodu a záveru. Prácu dopĺňa slovenský a anglický abstrakt, zoznam ilustrácií a tabuliek, ako aj rozsiahly zoznam použitej literatúry (269 prameňov – 28 s.)

V prvých troch kapitolách práce sa autorka venovala rozboru teoretických aspektov skúmanej problematiky. Po vymedzení cieľa a výskumného zámeru sa v prvej kapitole opodstatnene zamýšľala nad obsahovým vymedzením základných konceptov a východiskových pojmov kultúra, komunikácia, interkultúrna komunikácia, interkultúrna komunikačná kompetentnosť a kultúrne hodnoty. Podrobnejšie sa venovala priblíženiu Hofstedeho a Schwartzovho modelu hodnôt, prostredníctvom výsledkov a záverov zahraničných štúdií. Obsah druhej kapitoly zameral pozornosť čitateľa na problematiku imigrácie a akulturácie, s akcentom na náležitý rozbor termínu akulturačný stres, ako alternatíve k termínu kultúrny šok. Za veľmi precízne spracovanú považujem najmä problematiku stratégií akulturácie a rozbor prediktorov adaptácie migrantov. Názov časti 2.1 Migrácia ako charakteristický znak 21. storočia, považujem za skôr populárne, žurnalisticky ladený, príliš široký a vzhľadom na obsah časti za neadekvátny. V súvislosti s ním sa vynárajú viaceré otázky, na ktoré čitateľ nedostáva odpoveď. Napríklad: Je migrácia charakteristickým znakom len 21. storočia v celosvetovom meradle? Ktoré sú spoločné znaky migrácie v uplynulých dobách a čo je špecifické pre migráciu v pomerne krátkom období, na začiatku 21. storočia? V tretej kapitole habilitačnej práce autorka precízne zdokumentovala, na základe nosných, novších a najnovších vedeckých zdrojov, problematiku medziskupinových vzťahov medzi hostiteľskými spoločnosťami a imigrantmi. Časti, v ktorých analyzovala spoločenský

predpojatost' cez stereotypy a predsudky, postoje k migrantom a determinanty postojov k migrantom považujem za ťažiskové.

Veľmi cenné sú výsledky a závery z dvoch nezávisle realizovaných výskumov mapujúcich efekt anxiety, interkultúrneho kontaktu a favorizovania vlastnej skupiny na vyhýbanie sa interkultúrnej interakcii, a tiež výskum hodnôt a postojov k migrantom v našich podmienkach, vychádzajúci zo spracovania dát Európskej sociálnej sondy z roku 2012. V diskusii a závere v štvrtej a piatej kapitole práce, na pomerne malom rozsahu strán, sumarizuje autorka podstatné myšlienky zo skúmanej problematiky. Realizované dva projekty výskumu, výber meracích nástrojov, kvantitatívne spracovanie výsledkov, ich interpretáciu a prijaté závery považujem za nosné a správne.

Protokol o kontrole originality (25. 1. 2018) potvrdzuje, že posudzovaná habilitačná práca má 6,49 % podiel textu, ktorý sa prekrýva s indexom prác korpusu CRZP.

Pozitíva a prednosti dizertačnej práce:

- Skúmaná téma má vysokú prioritu, je výsostne aktuálna.
- Jej spracovanie sa opiera o široký rozsah preštudovaných novších a najnovších, našich a predovšetkým zahraničných prameňov. Zoznam literatúry obsahuje 269 vedeckých a odborných zdrojov, z toho 243 v angličtine, 18 v slovenčine, 6 v češtine a 2 v španielčine. Citované pramene prinášajú najnovšie, aktuálne informácie, výsledky a závery výskumov.
- Autorka habilitačnej práce úspešne napĺňa zámer poskytnúť čitateľovi obraz o súčasnom stave skúmania efektu anxiety, interkultúrneho kontextu a favorizovania vlastnej skupiny na vyhýbanie sa interkultúrnej interakcii v našich podmienkach. Taktiež informuje o skúmaní hodnôt a postojov k migrantom u obyvateľov dominantných skupín, na základe čiastkových výsledkov Európskej sociálnej sondy.
- Literárno-teoretické a výskumné zvládnutie problému dokumentuje Mgr. Iveta Jeleňová, PhD. jasnou štylizáciou myšlienok, sklbením a prepojením naštudovaného materiálu s výskumnými výsledkami. V jednotlivých častiach práce autorka preukazuje rozsiahly prehľad a značnú erudíciu v danej problematike.

- Výsledky výskumnej práce autorky poskytujú podnety, ktoré možno využiť pri výučbe sociálnej psychológie a pri tvorbe projektov zameraných na ďalšie skúmanie danej problematiky.

Pripomienky k práci a niektoré rezervy práce:

- V teoretickej časti práce autorka zväčša neuviedla vlastné stanoviská k opisovanej problematike, odporúčam častejšie využitie Toulminovho modelu.
- Vo viacerých častiach kapitol habilitačnej práce (napr. s. 42,) chýba uvedenie konkrétnych kritických argumentov citovaných autorov, ako aj jasná argumentácia autorky, z ktorého modelu a na základe čoho vychádza, z akých dôvodov opisovaný prístup určitého odborníka považuje za vhodnejší a nosný.
- Pre lepšiu orientáciu čitateľa v skúmanej problematike, by bolo vhodné uviesť súhrny najpodstatnejších komentárov a záverov na konci hlavne prvých troch kapitol teoretickej časti práce.
- V práci chýba diskusia, ako samostatná kapitola celej práce, kde by bol venovaný väčší priestor pre zaujatie stanovísk napr. k teoretickým východiskám výskumu, k výberu a použitiu meracích nástrojov, interpretácii výsledkov, diskusii k výskumným otázkam a hypotézam, ale aj prínosom získaných výsledkov pre teóriu a prax z hľadiska sociálnej psychológie, ako aj konkrétnym odporúčaniam pre ďalší výskum.
- V texte miestami chýbajú spresňujúce informácie. Napríklad nie je uvedené s akým počtom respondentov robili výskum Luka, Běrová a Žáková (2012) – s. 59, ako aj bližší opis skúmaných hispánskych študentov – s. 66.
- Práci by prospelo uviesť do príloh celý merací nástroj (dotazník), ktorý zostavila a použila autorka (s. 70- 71).
- V práci sa nachádzajú drobné gramatické a niektoré stylistické nepresnosti (napr. s. 14 – získané, s. 15 – závisí na, s. 36 - niekoľko krát, s. 46 – ilustrácií, s. 59 – tradícií, s. 64 štúdií, s. 68 – zz, s. 85 – orientácií, a i.). Odporúčam lepšie odlišiť používanie pojmov roľ a x rola a úloha (napr. na s. 14, 50, 63, 77), popis x opis (napr. na s. 21, 40, 41 a nasl.). Taktiež odporúčam spresniť formuláciu otázky 7 na s. 69.

Otázky do diskusie:

- Na základe akých argumentov považuje autorka habilitačnej práce „bidimenzionálny model za validnejší a užitočnejší ako unidimenzionálny model akulturácie“ (s. 42)? Ktoré sú argumenty pre a proti z hľadiska aplikácie oboch modelov?
- Aké výhody a obmedzenia súvisia s elektronickým zberom dát prostredníctvom internetu a ako mohol elektronický zber dát prostredníctvom internetu ovplyvniť výsledky výskumu?
- Ako postupovala autorka pri využití Neulieovej a McCroskeyho škály Generalizovaného etnocentrizmu (GENE)?
- Ktoré sú konkrétne aplikačné možnosti využitia získaných výsledkov a záverov habilitačnej práce?
- Aké postupy a metódy v procese realizácie výstupov z výskumu autorka práce navrhuje?

Záver:

Predložená habilitačná práca Mgr. Ivety Jeleňovej, PhD. *Interkultúrne interakcie a kultúrne hodnoty Vybrané aspekty problematiky* je výsledkom rozsiahlych výskumných aktivít. Jej spracovanie potvrdzuje značnú teoretickú a metodologickú fundovanosť autorky. Habilitačná práca spĺňa kritériá stanovené na tento druh prác. V súlade s pozitívnym hodnotením habilitačnej práce odporúčam, aby bola predmetom obhajoby a po jej úspešnom priebehu, navrhujem Mgr. Ivety Jeleňovej, PhD. udeliť vedecko-pedagogickú hodnosť docent v študijnom odbore 3.1.13. sociálna psychológia a psychológia práce.

V Bratislave, 10. 6. 2018

Doc. PhDr. Mária Bratská, CSc.